

Marek Cichocki, Dariusz Gawin i Dariusz Karłowicz o Andrzeju Walickim

W odniesieniu do Walickiego użyłbym słowa „samo-swój” – jego poglądy nie były do zaakceptowania przez żadną ze stron wielkich sporów ideowych w Polsce. Dobrze widać to w latach '90, kiedy Walicki ostro krytykował prawicę za antykomunizm, lustrację czy kwestię rozliczeń w stosunku do PRL-u – mówił Dariusz Gawin w programie „Trzeci Punkt Widzenia” poświęconym Andrzejowi Walickiemu.

20 sierpnia zmarł profesor Andrzej Walicki, filozof i historyk idei. Urodził się w Warszawie w 1930 roku. Studiował w Łodzi i Warszawie. Był uczniem profesora Tadeusza Kotarbińskiego. W 1972 roku otrzymał tytuł profesora. Pracował na Uniwersytecie Warszawskim oraz Instytucie Filozofii i Socjologii PAN. Wykładał min. na Uniwersytecie w Canberze i Oxfordzie. Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół komunizmu, liberalizmu, patriotyzmu, nacjonalizmu i mesjanizmu. Był obok Kołakowskiego, Baczki i Szackiego jedną z osób tworzących tzw. „warszawską szkołę historii idei”. W 1998 roku otrzymał nagrodę Eugenia Balzana – najważniejszą europejską nagrodę w dziedzinie humanistyki – za wkład w badanie dziejów myśli rosyjskiej i polskiej. W 2005 roku za wybitne zasługi dla nauki został odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. Profesor Walicki opublikował ponad dwadzieścia książek oraz kilkaset artykułów. Jego ostatnia książka to *O Rosji inaczej*, która jest zbiorem przemyśleń na temat historii, filozofii i polityki XIX i XX-wiecznej Rosji.

Marek A. Cichocki: Odszedł jeden z najważniejszych myślicieli w historii powojennej Polski. Andrzej Walicki często zaliczany jest do kręgu warszawskiej szkoły historyków idei, chociaż ja myślę, że jego refleksja nad polską i rosyjską tradycją polityczną XIX i XX wieku jest tak wielka, że nie podlega tego typu zaszufładkowaniom. Ale zastanawiam się, czy na pewno jego refleksja jest dobrze znana w Polsce. Mam wątpliwości, ponieważ Walicki był bardzo uparty i przekorny, czasem aż do granic pewnego dziwactwa; był wierny swoim przekonaniom i siedł na przekór przyjętym poglądom na temat historii Polski oraz polskiej, a także rosyjskiej myśli.

Dariusz Karłowicz: Istotna część namysłu Walickiego – w tym jego habilitacyjna książka *W kręgu konserwatywnej utopii* – dotyczy kwestii rosyjskiej myśli politycznej XIX wieku. To właśnie studiowanie tego zagadnienia i zrozumienie go traktował jako swoją misję centralną, narażając się na złośliwości ze strony Kołakowskiego. Nie jest to oczywiście nowe zagadnienie w polskim myśleniu, bo i Mickiewicz, Staszic, Czartoryski, i oczywiście Brzozowski uważali, że jest to zasadniczym punktem odniesienia dla Polaków, z kolei Mochnacki i Krasiński byli tutaj rarogami. Wszystko zmieniło się za sprawą komunizmu i stalinizmu, które tę perspektywę stanowczo zmieniły, co widać w Polsce choćby w trwającej pamięci o Katyniu, będącej słupem granicznym tych pasji i inspiracji. Potem przychodzi rok '89, a następnie '99 i Putin – od tego momentu pasje Walickiego wydają się coraz bardziej ekstrawaganckie na naszym gruncie.

Dariusz Gawin: W odniesieniu do Walickiego użyłbym słowa „samo-swój” – jego poglądy nie były do zaakceptowania przez żadną ze stron wielkich sporów ideowych w Polsce. Dobrze widać to w latach '90, kiedy

Walicki ostro krytykował prawicę za antykomunizm, lustrację czy kwestię rozliczeń w stosunku do PRL-u. Wtedy jego interpretacja Rosji i jej relacji z komunizmem pasowała do tego, ale za chwilę się to zmieniło. Walicki bronił wtedy Rosji przed – jak to ujął – „abstrakcyjnym okcydentalizmem”, co pasowało również do Polski. Okazało się, że jego sposób traktowania polskiej tradycji – podobny do obrony przed „abstrakcyjnym okcydentalizmem”, który był kryptonimem dla neoliberalnej transformacji – nie pasował do liberalnego oglądu krytyki polskość, która miała się zmienić. W tym sensie Walicki szedł pod prąd.

Marek A. Cichocki: Oprócz misji studiowania refleksji nad rosyjską tradycją, Walicki jest autorem fundamentalnych tekstów dotyczących polskiej myśli politycznej – są to teksty o republikanizmie, polskim romantyzmie, mesjanizmie, oświeceniu. Wyrasta z nich obraz polskiej tradycji narodowej jako jednej z najważniejszych historycznych i politycznych zjawisk w Europie.

Dariusz Gawin: W jego wielkim dorobku, w małej książeczce *Trzy patriotyzmy* – swego czasu olśniewającej w podejściu – Walicki był na tyle przenikliwy i silny intelektualnie, że potrafił powiedzieć – w przeciwieństwie do większości – że są trzy źródła polskiego patriotyzmu: republikanizm, romantyzm i endecka kategoria interesu narodowego. Andrzej Walicki splótł to w całość i pokazał żywą polską tradycję, do której powinniśmy się odwoływać i o której zawsze powinniśmy myśleć.

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich
na lata 2018 – 2030

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Dofinansowano
ze środków Ministra
Kultury i Dziedzictwa
Narodowego